

U-landene vil hjelpe seg selv

Bergens Tidende
fredag 4.
oktober 1985

I økende grad prøver utviklingslandene samhandel og samarbeid på et bredt teknologisk-industrielt og økonomisk felt. Handelen mellom u-landene vokser nå raskere enn tallene for deres samlede utenrikshandel, skriver Kalim Ullah Siddiqui i denne kronikken.

KALIM ULLAH SIDDIQUI

Systemet med økonomisk samarbeid mellom utviklingslandene tar sikte på å oppnå kollektiv selvforsyning, det er et av de tiltakene som skal bygge opp en ny økonomisk verdensordning. Ordningen med samarbeid er blitt utarbeidet på konferansene mellom de alliansefrie landene, ved Arusha-programmet i 1979 i internasjonale organisasjoner som UNCTAD, UNIDO, FAO, m.fl., og den er blitt diskutert på internasjonale konferanser på regionalt eller lavere trinn.

Noen vestlige intellektuelle vil hevde at hele ordningen er en ønskedrøm, men det stemmer ikke. Den bygger på utviklingslandenes grunnleggende behov og nødvendigheten av best mulig utnyttelse av deres felles ressurser. Derfor vil den bidra til at en mer balansert verdensøkonomi kan få utvikle seg. Slik kan en også utvikle den avhengigheten av utviklede kapitalistiske land som ble skapt i kolonitiden. Uheldigvis er mange utviklingsland fremdeles avhengige, og de har lidd under dette siden sent i sekstiårene. Oppgangstiden etter den andre verdenskrig tok da slutt.

Utviklingslandene har i de siste 20 år stadig mer iherdig forsøkt å styrke det økonomiske samarbeidet seg imellom som en viktig måte å fremskynde sin økonomiske og samfunnsmessige utvikling på. Det er opprettet en lang rekke ordninger og organisasjoner spesielt for å fremme samarbeidet på regionalt og lokalt plan, samhandelen og samarbeidet på det teknologiske, finansielle og økonomiske området.

Siden tidlig i 70-årene har den økende proteksjonismen på de utviklede kapitalistiske markedene vært en av årsakene til forskjellsbehandling og utestenging av eksportvarer fra utviklingslandene, nettopp i en tid der de trenger økonomisk vekst for å fremme sin egen utvikling. Under slike forhold blir samarbeidet dem imellom særlig viktig. Men utviklingslandene har nådd så forskjellige utviklingsstrinn.

Det finnes oljeeksporterende land, matvareprodusenter og eksportører av jordbruksprodukter og mineraler. Og de kan ha høyt kvalifiserte teknikere og en velutviklet produksjon av industrivarer. Dette vil gjøre det lettere for dem å nå målet om selvforsyning, og de kan slik også øke sin kjøpekraft.

Samhandelen inntar en fremstående plass mellom utviklingslandene. Under de rådende økonomiske forhold har disse landene endret sitt vante handelsmønster, og utvikler nå samhandelen videre. I årene 1970-1981 økte utviklingslandenes eksport til andre land i samme situasjon med et årlig gjennomsnitt på 26,3%, mens deres samlede utførsel på samme tid økte med 23,6%. Selv om disse tallene for den samlede handelen klart er blitt påvirket av prisstigning og økningen i oljeprisen, viser de at samhandelen mellom utviklingslandene vokser raskere enn den samlede utførselen.

Dette handelsmønsteret skiller seg skarpt fra det som rådde tidlig i 60-årene, da verdien av utviklingslandenes samhandel stadig avtok i forhold til deres handel med de utviklede kapitalistiske land. Verdenshandelen økte sterkt på 60-tallet og oppmuntret utviklingslandene til å utvide sin eksport. Derimot har det alvorlige økonomiske tilbakeslaget i 70-årene ført til at etterspørselen etter eksportvarer har avtatt, samtidig som de utviklede land har satt proteksjonistiske tiltak i verk.

Noen av de utviklingslandene som opplevde forholdsvis høy økonomisk vekst i oppgangstiden etter den andre verdenskrigen, styrket sitt innenlandske marked og skapte grunnlag for økt handel mellom utviklingslandene.

Brensel inntar en viktig plass blant varene i utviklingslandenes samhandel. Ifølge UNCTADs statistikk sto denne varen alene for 47,2% av samhandelens verdi i 1979. Men handelen med industrivarer, særlig med maskinvarer og -utstyr, har også økt. Samtidig økte ikke verdien av handelen med matvarer og råmaterialer. Det viser at markedet for

produkter med høy bearbeidingsverdi er blitt større. Men med unntak av noen ganske få, har de fleste utviklingsland ikke tatt del i dette utvidede salget. Ofte kontrollerer de overnasjonale selskapene en utvidet eksport av industrivarer, og de viser liten interesse for en gjennomgripende økonomisk utvikling.

Det geografiske mønsteret i utviklingslandenes samhandel viser hvor viktig den er innenfor større regioner. Handelen mellom landene i sør- og Øst-Asia sto for størstedelen av regionens samlede eksport i årene 1970-1980. Men i Latin-Amerika og områdene ved Det karibiske hav var samhandelen mindre, selv om den også der økte i samme tidsrom.

Utviklingslandene har også truffet en del tiltak for å styrke samarbeidet på det pengepolitiske området. Det er nødvendig for å lette den voksende samhandelen de særlig har opplevd siden 70-tallet. Finansielt og pengepolitisk samarbeid blir stadig viktigere etter som forbindelsene mellom utviklingslandene styrkes.

Samarbeid om industrialisering er også blitt oppmuntret. Slik forsøker en å skape grunnlag for videre samarbeid, slik som handelsavtaler for å dele markeder. Felles prosjektering og oppretting av felles bedrifter begrenser seg ikke bare til industrivareproduksjonen, men utvides til gruvedrift, energitvinnning og bygningsindustri.

Utviklingslandenes samarbeid på det tekniske området skjer gjennom en rekke fler- og tosidige ordninger. Flernasjonale organisasjoner er blitt opprettet for å forbedre produksjonsteknikker. De har satset på å utarbeide rapporter, drive opplæring og å utveksle erfaringer.

Tosidig samarbeid mellom enkelte utviklingsland har hjulpet dem til å øke industriproduksjonen ved å nytte ut ekspertene sine bedre. Tallet på slike avtaler som de latinamerikanske landene sluttet seg imellom økte fra 8 i 1960 til 18 i 1970. I Asia har en kunnet opprette mer enn 400 opplæringscentre for industri og handel gjennom tosidige avtaler etter Colombo-planen. India alene har f.eks. kunnet gi industriell ekspert hjelp til mer enn 40 land i Asia og Afrika, hovedsaklig innen bygnings-, metallvare- og lettere industri.

Selv om fremskritt ser ut til å gå seint, kommer det av vanskene som ligger i forsøkene på å fordele kostnadene jevnt. Fremskritt kan en gjøre ved å gå nøye igjennom de fordelene som vil ligge i å bygge ned handelshindringene for begunstigede handelspartnere. Særlig gjelder dette handelshindringer utenom tolltariffene, de importreguleringene en tidligere opprettet for å kontrollere handelsbalansen.

De forholdsvis minst utviklede landene er også misfornøyd i den ujevne fordelingen mellom landene. Derfor må en alltid hensyn til hvor forskjellige dem er når samarbeidet mellom dem utvikles, slik at en kan hindre noen få mer utviklede land å høste flest fordeler.

Som den økonomisk og so lite utviklede verden Afrika er, viser landene der interesse for å utvide samarbeid med Asia og Latin-Amerika. Slike handel med afrikanske land beløp seg til mer enn 4 milliarder dollar i 1982. Landet solgte ne 30.000 motorkjøretøyer (40% den samlede utførsel av denne ren) til Afrika i 1984. Brasils del med Nigeria har økt særlig. Landet innfører olje og selger retøyer, stål og papir. Brasil også undertegnet samarbeidsavtaler om boligbygging i Algerie anlegg av en jernbanelinje i sambik

De andre latinamerikanske landene har knyttet forholdsvis skjedd bånd med Afrika. Argentina har f.eks. bygd ut kraftkilden til fiskeindustri og kjemisk industri i Gabon i bytte for olje. Landet også gitt lån til Senegal for bygge vannpumper og utnytt vannkraft. Venezuela bygger vannkraft i Guinea og kommer å kjøpe bauxitt derfra.

Men blant de latinamerikanske firmaene som driver utstrakt del med Afrika finner vi dette skap av Volkswagen, Mercedes-Benz, General Motors og andre overnasjonale selskaper. Så det ser ut til at afrikanske land gjennom slik samhandel gjør seg økonomisk avhengige av de overnasjonale selskapene.

Men de latinamerikanske landene har selv utviklet viktig teknologi på felt som bygningsindustri, vannkraftutbygging og jordbruket. Samarbeid om dette virkelig skape et grunnlag for fruktbringende forbindelser mellom verdensdelene.

Mulighetene for å fremme samarbeid mellom utviklingslandene er store, med det meste utnyttet. En rapport fra UNIDO (De Forente nasjoners organisasjon for industriell utvikling) nylig ga ut påpeker at utviklingslandene kan minske avhengigheten av det industrialiserte nord innen områder som industri, jordbruk, forbruksvareprodukt og maskinbygging. Rapporten anbefaler en dobling av samhandelen i industrivarer mellom utviklingslandene fram til 1990. Det vil innebære en økning i industriproduksjonen på 33% i Latin-Amerika, 36% i Afrika, 48% i Sør-Ost-Asia, 26% i Ost-Asia. For utviklingslandene samlet vil vi kunne få en økning på 31% i industriproduksjonen, eller 26,4% vekst i brutt nasjonalprodukt.

4/10-1985